

Agerdyrkningsberetning.

(Fra Maj).

De nu indkomne Beretninger om Resultatet af Tærskningen af Afgrøden 1893 stadfæste den Dom, der udtaltes i Høstberetningen i forrige Bind, nemlig at Vintersæden havde givet lidt over eller under en Middelhøst, medens Vaarsæden havde givet langt under en Middelhøst, ofte endog kun $\frac{2}{3}$ ned til Halvdelen af en saadan. Udtrages Gjennemsnittet af alle de modtagne Beretninger og sammenstilles det, som i nedenstaaende Tabel, med Gjennemsnittene af de foregaaende 10 Aar faaes, at Vintersæden

Tabel I.

Aaret.	Hvede.	Rug.	2-rd. Byg.	6-rd. Byg.	Havre.
1883	13,6	11,8	10,3	10,6	17,5
1884	14,3	10,2	10,6	10,7	12,3
1885	17,2	11,7	11,6	12,1	13,8
1886	15,6	11,7	12,4	12,4	14,2
1887	18,9	12,3	12,5	11,8	14,2
1888	10,2	10,5	11,7	12,1	14,3
1889	14,8	12,6	10,6	11,2	11,8
1890	13,9	11,2	13,1	13,1	16,0
1891	15,7	12,9	12,8	12,9	13,1
1892	17,5	13,4	14,1	14,5	16,6
Gjennemsnit . .	15,1	11,9	11,9	12,2	14,4
1893.	15,3	12,5	10,6	10,8	10,6

for 1893 har givet 0,2 og 0,6 over en Middelhøst, medens derimod det 2rd Byg har givet 1,3, det 6rd Byg 1,4 og Havren endog 3,8 under et Middeldudbytte. Intet af de foregaaende 10 Aar har et saa ringe Havreudbytte og for Byggets Vedkommende er det kun 1883, der kommer derunder.

Hvis man lader alle 5 Kornsorter veje ens og søger et Middeltal for disse for hvert Aar, vil det af nedenstaaende Tabel ses, at Gjennemsnitsfoldet (11,96) dog er lidt højere end i Aarene 1884 og 1888, men da det i

1883	gav	12,76	Fold
1884	—	11,62	—
1885	—	13,28	—
1886	—	13,26	—
1887	—	13,94	—
1888	—	11,74	—
1889	—	12,20	—
1890	—	13,46	—
1891	—	13,48	—
1892	—	15,07	— og
1893	—	11,96	—

disse Aar henholdsvis var Rugen og Hveden, der var slet, og disse 2 Afgrøder kun indtage 24 pCt. af det besaaede Areal (Hveden 3 pCt. og Rugen 21 pCt.), medens Byg og Havre tilsammen indtage 53 pCt. (Bygget 22 pCt. og Havren 31 pCt.), saa bringer selvfølgelig det slette Vaarsædsudbytte i 1893 Gjennemsnitsudbyttet af det hele endnu stærkere ned end antydet i ovenstaaende Tabel, og langt under noget af de foregaaende 10 Aar, nemlig ned til et virkeligt Gjennemsnitsudbytte af Høsten 1893 af kun 11,3 Fold, medens det som Middeltal af de foregaaende 10 Aar har været 13,1 eller 16 pCt. mere og i 1892 endog var 15,2 Fold eller 35 pCt. større end i det sidste Aar.

Den tørre Sommer gav mange svagt udviklede Planter og den hastige Modning mange smaa og lette Korn,

saa Frarensningen har været ret betydelig; men paa den anden Side bevirkede det gode Høstvejr, at den i Handelen bragte Sæd i det Hele taget fik en smuk Vægt, saaledes som det fremgaaer af Tabel II. Dette gjælder især

Tabel II.

Aaret.	Hvede.	Rug.	2-rd. Byg.	6-rd. Byg.	Hvede.
1883	125,5	119,1	109,8	102,5	78,2
1884	130,1	122,5	112,9	106,0	80,8
1885	128,7	121,0	111,4	103,7	79,7
1886	132,3	122,7	113,7	105,9	81,3
1887	132,5	123,6	114,6	107,2	83,0
1888	123,3	119,9	110,2	104,6	78,5
1889	130,4	123,8	113,4	106,6	79,8
1890	126,0	119,0	111,8	104,1	80,3
1891	124,6	115,9	109,4	104,5	79,1
1892	129,1	122,3	112,7	107,5	82,5
Gjennemsnit . .	128,2	120,8	112,0	105,3	80,3
1893	130,4	124,9	113,4	107,0	80,7

Rugen, som ikke i noget af de foregaaende 10 Aar har havt saa god en Vægt, medens derimod baade Hvedens og Havrens Vægt jævnlige har været bedre.

Ville vi sammenligne Beretningerne fra de enkelte Egne, saaledes som det er sket i omstaaende Tabel III, da viser det sig, at det især er Sjælland og Fyen samt tildels de andre Øer, der have havt den daarligste Høst navnlig af Vaarsæd, medens i Jylland Udbyttet paa de middelgode og simple Jorder ikke blot for Hvedens og Rugens, men ogsaa for det 6rd. Bygs og tildels Havrens Vedkommende var større end Gjennemsnittet af de foregaaende 13 Aar, hvorimod det 2rd. Byg overalt og Havren paa de gode og middelgode Jorder var slettere end de foregaaende Aar. — Iøvrigt frembyder ikke blot de enkelte Egne, men ogsaa de enkelte Gaarde i samme Egne

Tab. III. Gjennemsnit af Foldene (Tdr. pr. Td. Land) og af Kornets Vægt (holl.) for Aaret 1893, sammenlignet med 1880—1892.

	Hvede.		Rug.		2rd. Byg.		6rd. Byg.		Havre.												
	1893.	1880—92.	1893.	1880—92.	1893.	1880—92.	1893.	1880—92.	1893.	1880—92.											
Sjælland ¹⁾	13.9	130.5	14.1	128.4	13.0	122.5	12.5	121.5	10.7	114.1	12.6	113.1	10.3	108.1	13.1	107.7	10.2	81.0	14.2	82.2	
Falster	19.0	132.0	16.2	128.7	15.0	122.0	12.7	120.6	11.5	113.0	13.1	112.0	"	"	"	"	14.0	82.0	16.1	81.3	
Lolland	15.5	131.1	14.1	129.1	13.6	123.1	11.6	122.2	10.5	114.1	11.5	113.6	10.5	104.5	15.3	107.1	8.8	81.7	13.7	70.4	
Langeland ..	16.0	131.0	17.1	129.0	13.0	123.7	13.1	122.1	11.5	115.0	13.5	113.8	12.0	108.0	13.4	110.8	10.5	74.8	15.5	73.7	
Fyn	15.4	130.8	14.6	127.4	11.8	121.2	12.1	121.2	9.0	112.7	12.2	113.7	9.4	110.0	12.2	108.0	9.5	81.0	13.8	78.7	
Jylland:																					
a) gode Jor-																					
der ²⁾	16.6	127.3	13.2	126.6	13.6	123.3	12.9	119.9	12.9	114.4	12.6	111.0	12.9	108.8	13.6	104.3	14.1	83.0	15.1	80.5	
b) middel-																					
gode																					
Jorder ³⁾ .	15.5	131.0	12.4	127.3	11.4	122.5	10.3	119.7	8.4	113.0	9.9	110.3	13.0	103.6	10.2	101.3	9.3	81.1	11.3	78.3	
c) simple																					
Jorder ⁴⁾ .	"	"	8.0	126.0	9.0	121.6	7.6	119.5	6.7	106.5	7.9	107.1	8.6	101.3	7.8	99.4	11.0	75.3	9.3	75.4	
I gennemsnit	16.0	130.5	13.7	127.8	12.5	122.5	11.6	120.8	10.1	112.8	11.7	111.8	10.9	106.3	12.2	105.5	10.9	79.9	13.6	77.5	

¹⁾ Med Samsø, Møen og Bornholm.

²⁾ Østkysten af Halvøen op til Randers samt Thy og Mors.

³⁾ Den lille jydsk Halvø, Jyllands Østkyst Nord for Randers samt Viborg- og Struer-Lømvigegnen.

⁴⁾ Hammerum Herred og Vestkysten.

meget store Forskjelligheder, begrundet i at den sparsomme Regn, der blev Landet til Del væsentlig faldt som Tordenbyger, og her er derfor hist og her særlig begunstigede Gaarde, der endog i det Hele taget have havt en meget god Høst med over 16 Fold i Gjennemsnit.

Ved Siden af Kornudbyttet maa det ikke glemmes, at ogsaa det øvrige Udbytte af Jorden nærmest delte Skjæbne med Vaarsæden. Ærterne vare ofte meget tynde og led af Insektyngel; den tidlig saaede Boghvede gav et daarligt Udbytte. For Blandkornet gjælder det helt og holdent; Græsningen var til sine Tider ussel og blev først god i Efteraarstiden; Kløverhøsten var meget slet, mange Steder slet ingen; Engbjergningen var sparsom; Roerne meget vexlende, en Del Steder ompløjede, andre Steder særdeles gode, og Kartoflerne, der overalt gave et godt Udbytte, saa at Priserne bragtes langt ned, viste sig meget uholdbare i Vinterens Løb, maaske begrundet i Regnvejret i Optagningstiden og den dermed følgende mangelfulde Nedkuling. — Alt i alt maa Aaret derfor, naar der yderligere tages Hensyn til de lave og stedse faldende Kornpriser, kaldes et meget tarveligt Aar for det danske Landbrug.

Tærskearbejdet har som det fremgaaer af Foranstaaende i Reglen været sørgelig let at tilendebringe, og mange Steder blev det ogsaa tidlig afsluttet. Naar det alligevel paa ikke faa Steder trak længe ud, saa at man end ikke var færdig, da Foraarsarbejdet mældte sig, saa skylder det dels, at man iaar har plejltærsket mere end almindelig for at skaffe Arbejde til de faste Husmænd, og for derved at drøjne paa Foderet og langs hen gennem Vinteren at have frisktærsket Halm, om man end derved til Slutning jævnligen fik Kornet og Halmen stærkt skaaret af Utøj, og dels at Vinteren har været saa ualmindelig gunstig for Udearbejde. Man har næsten kunnet arbejde i Jorden hele Vinteren ved Grøftegravning, Dræning, Digesætning, Gravning af Plantehuller osv., og den lille men kortvarige Frost, der dog var stærk nok til i forholdsvis

faa Dage at give god 8—12" tyk Is, som man ogsaa i tilstrækkeligt Maal fik bjerget, hvor man passede Øjeblikket, tillod iøvrigt den nødvendige Gjødnings-, Jord- og Skovkjørsel, hvor sidstnævnte havde et begrænset Omfang. Om de økonomisk trykkende Tider derfor end har hindret mangt et Extraarbejde, som man ellers vilde have udført i den milde Vinter, saa har der dog været Arbejde for enhver, der har ønsket det, selv om han af og til har maattet nøjes med noget lavere Arbejdspriser end i de nærmest foregaaende Vintre.

Ogsaa for Vintersæden og den unge Kløver har Vinteren været særdeles gunstig. Selv hvor Rugen og Hveden blev saaet noget sent og trykkedes af det meget Efteraarsvaade, har den vundet Kræfter, næsten voxet uafbrudt i Vinterens Løb og gulnede knap, da den nævnte kortvarige Frostperiode i Januar gik hen over den. Den stod derfor ogsaa fortrinlig ved Foraaret tidlige Komme i Marts, og kun paa lave, vaade og kolde Jorder var Rugen tynd og spids. Endnu ind i April frygtede man nærmest for, at den skulde blive for svær, men den langvarige Tørke fra midt i Marts til midt i April i Forbindelse med nogle Frostnætter efter den for Aarstiden usædvanlige Dagvarme, undlod ikke at sætte sine Mærker paa Rugen, der ikke tættede sig, men skjød i Vejret, hvorfor den, om end enkelte Steder udmærket, dog i det Hele taget maa siges at være tyndere end man skulde have ventet, særlig paa de lettere Jorder. Den skred tidlig igjennem, har faaet betydelig Længde, men blev derved noget blødstraet overfor stærke Regnbyger i Maj, der hist og her kastede den saa tidlig i Leje, at den næppe rejser sig og derfor enkeltvis er bleven hugget, ligesom den ogsaa blev mere end almindelig følsom overfor Nattefrost; og har denne end ikke været hyppig, saa var den i Dagene omkring Pinsen og særlig om Natten mellen 1ste og 2den Pinsedag (den 13. og 14. Maj) saa stærk — særlig i Jylland, ofte $\div 4^{\circ}$, i Birkebæk midt i Jylland endog $\div 7^{\circ}$ —, at Rugen ligesom Plantninger og Planteskoler tog meget be-

tydelig Skade og ikke faa Stykker Rug i det indre Jylland bleve omhuggede og opløjede til 6-rd. Byg eller Boghvede. — Hveden, der ogsaa stod kraftig ved Foraarets Komme, er blevet mere uberørt af de enkelte mindre gunstige Vejrperioder, og staar i Øjeblikket fortræffeligt, mange Steder for stærkt; kun i Beretningen fra det sydøstlige Jylland omtales den som mindre god end man havde kunnet vente, og i en Beretning fra Langeland klages der over, at den flere Steder er bleven stærkt angrebet af Smældelarver.

I Almindelighed traf Vaararbejderne Jorden mere bekvem end man efter den temmelig frostfrie Vinter skulde have ventet, sikkert nærmest paa Grund af den tørre Marts, der tillod Vintervandet at synke uden at Jorden klaskedes sammen af Snevand eller stærk Regn. Tørringen faldt ofte temmelig stærkt i den svære Jord og skærpede denne, hvor man ved Paaskehelligdagene hindredes i at faa den underharvet i rette Tid. Ligesaa viste den stærke Jord sig mindre skør i Bunden, hvor den lette Frost ikke havde kunnet naa ned, og dette gjælder særlig om de Roemarken, der i det vaade Efteraar bleve stærkt sammenkjørte og nedtraadte. Paa saadanne Steder har Jorden derfor krævet en Del dybt Extraarbejde og ligeledes faldt den ogsaa lidt tung mange Steder efter den stærke og kolde Regn strax efter Midten af April. Men paa denne Tid var en stor Del af Sæden lagt paa Øerne og i Jyllands bedre Egne. Paa de sydlige Øer begyndte Foraarssaaningene i sidste Uge af Marts og den gik som oftest saa rask fra Haanden, at Enkelte vare færdige inden Midten af April, undtagen med Roerne, men ogsaa disse bleve paa saadanne Steder ofte lagte meget tidlig, og vi finder i Beretningerne Roelægningen paabegyndt allerede 10de—12te April og hyppig omkring den 20de. De nordlige og vestlige Egne af Landet fik selvfølgelig saaet noget senere, men i den første Uge af Maj var de allerfleste færdige, 14 Dage før almindelig. Sæden er kommet godt og smukt op, er heldigvis ikke drevet for stærkt, da

Slutningen af April og Maj som oftest bragte køligt Vejr, men er dog fremmeligt efter Aarstiden at dømme. Men ogsaa for Ukrudtet har Foraaret været gunstigt, maaske endnu gunstigere end for Sæden, det myldrer frem, især Agerkaal og Tidsler, og med Rette gjøres jævnlig den Bemærkning, at man paa mindre rene Jorder havde gjort rigtigere i at vente med Saaningen og først taget en Afgrøde Ukrud. I det Hele taget er Foraarsbehandlingen ofte temmelig mangelfuld og bidrager til at man ser saa mange skidne Marker. Hist og her er der begyndt en Reaktion herimod og i en Beretning fra Østlolland fremhæves Nødvendigheden heraf og Tilfredsheden med at være gaaet over til om Foraaret at give gjentagen Pløjning til Byg, hvorved tillige Tidslerne faa det føleligste Knæk, der kan bibringes dem.

Som en Helhed taget, kan det imidlertid siges, at sjælden har Vinteren og Foraaret været gunstigere for Marken og sjælden har der paa denne staaet en mere lovende Afgrøde end for nærværende Tid, — ved Udgangen af Maj. Vel vides det, at der endnu kan ske en Ændring heri, og at Høstens Skjæbne ikke er afgjort før den er indbjerget, men den nuværende gode Tilstand bidrager dog paa en heldig Maade til at støtte Landmændene mod de store Tryk, der ellers paa forskjellig Vis hvile paa dem.

Kløver-Græsmarkerne have ogsaa i fuldt Maal nydt godt af det gunstige Vejrlig; men 1ste Aars Markerne lade dog meget tilbage at ønske, da Spiringen ifjor var saa yderst mangelfuld, eller de spirede Planter endog visnede bort i Tørken. Ikke faa Marker ere derfor blevne ompløjede; andre Steder har man ved Udsaaning og Eftersaaning med Kløverfrø i Efteraaret og med Græsfrø i det tidlige Foraar søgt at bøde derpaa, men Frugten heraf er altid meget usikker. 1ste Aarsmarkerne ere derfor, uagtet Kløveren og Græsset har kunnet vedblive at voxe og har bredt sig godt, i Reglen meget tynde og vise ofte store bare Pletter. Derimod staa 2det Aars Mar-

kerne fortrinligt og ville som Regel blive slaaede til Hø, medens hine ville blive afgræssede.

Foderstanden ved Udslaget var tarvelig eller endog simplere end almindeligt. Vel ydede den bjergede Afgrøde godt og nærende Foder, men dels holdtes Kreaturerne de fleste Steder længe ude i Efteraaret, da godt Græs og ringe Foderbeholdning, saa at de kom paa Stald i daarligt Huld, og dels har der været saa lidt eller intet Hø og faa Roer og saa knapt Halmfoder, at man fra Begyndelsen af har maattet spare meget derpaa, saa Kreaturerne ikke have kunnet faa det ønskelige Fyldefoder og i mangan Bedrift have økonomiske Hensyn tvunget til ogsaa at indskrænke Kraftfoderet. Imidlertid naaede man takket være den milde Vinter og det usædvanlige tidlige Udslag, til Græstiden uden Fodernød, om der end hist og her, hvor ikke ældre Foderbeholdninger havdes til Raadighed, maatte kjøbes Halm. Hertil hjalp ogsaa, at Besætningerne jævnlig vare lidt mindre end almindelig, da Kvæg-Priserne vare usle, og hvor man kunde, foretrak man derfor i Efteraaret at sælge en Del Halm og Hø til forholdsvis gode Exportpriser, — kun Skade at Priserne herpaa stadig sank i Vinterens Løb og at ikke alle Handler bleve effektuerede. I de lette Egne var Fouragemanglen især følelig og med Rette klages i en Beretning derfra over, at man i saa ringe Maal benytter sig af Lyngfoder, eftersom dette angives at være baade sundt og at give fint Smør.

Allerede midt i April saa man Kreaturer paa Græs og inden Maanedens Udgang vare de fleste Besætninger paa de mindre Gaarde ude, da man dør kunde trække dem ind om Natten, hvorimod Udslaget paa de større Gaarde, hvor dette var for besværligt, i Reglen først fandt Sted en Ugestid ind i Maj, men dog altsaa et Par Uger før almindeligt, og Kreaturerne traf da et udmærket frodigt og rigeligt Bid.

Sundhedstilstanden har vel i det Hele taget været ret god, men dog indeholde Beretningerne enkeltvis

iaar ikke faa Klager. I nogle klages saaledes over Influenza hos Hesten, der er gaaet over til Lungebetændelse, som har medført Døden, paa et Par Gaarde ere endog omtrent Halvdelen af de angrebne Heste døde; i andre klages over Fordøjelsessygdomme hos Hestene som Følge af stærk Fodring med Rug; i atter andre er det Dødelighed blandt Føllene, Straalesvamp hos Kvæget, Stivsyge blandt Ung-Svinene og Vanskelighed ved Læmningen der føres Klage over. Tilfredsstillende er det i andre Beretninger at bemærke, at Tuberkulosen er i Aftagende, takket være Udskydning af mistænkelige Individuer og Forsigtighed ved Kjøb, ved Avl og ved Opdræt. For Fjerkræets Vedkommende har det i Reglen bragt føleligt Tab. Ogsaa for Tillæg og Ungkvæg have Priserne været usle; fra Midtfnyn meddeles, at $1\frac{1}{4}$ og $1\frac{1}{2}$ Aaringer ofte ere solgte til 60—80 Kr. Svineopdræt og Svinefedning har været meget lønnende; Maanedsgrise ere hele Vinteren solgte til 12—16, i enkelte Egne til 15—20 Kr. pr. Stk., desuagtet har Svinefedningen ved de lave Kornpriser, de høje Flæskepriser og den økonomiske og dygtige Maade, hvorpaa denne mere og mere drives, givet et særdeles godt Udbytte. I den sidste Tid er Svinepriserne faldne en Del, mens Smaagrisene vedblivende ere i god Pris. Hestepriiserne, der vare meget smaa i Efteraaret, have bedret sig noget i Foraarstiden.

Folkelønningerne, der i de senere Aar stadig have været i Stigende ved Majdagstid, ere vel ikke stegne iaar, men have dog holdt sig, uagtet der saa at sige overalt haves den tilstrækkelige Arbejdskraft til Sommerarbejdet og Livsfornødenhederne ere faldne stærkt. Kun paa Røgttere er der Brist hist og her, ligesom ogsaa det kvindelige Tyende er sparsomt; Savnet af Malkepiger er næsten føleligt overalt, og hvor man dyrker Sukkerroer, kan det kun ske ved indførte svenske eller da disse i de senere Aar vanskelig kunne faaes, ved tyske og polske Arbejdere. Vandringerne fra Land til By har i Vinter havt et Omslag; i flere Egne er der fra Byen søgt Arbejdere

til Landet, men desværre har man ikke altid kunnet imødekomme deres Ønske om Arbejde, da man har ment at maatte forbeholde det sparsomt forekommende Arbejde for sine egne Arbejdere.

Af de modtagne Beretninger hidsættes følgende:

Fra Hornsherred. Vintersædens Tilstand er ualmindelig god; den milde Vinter og det ualmindelige gode og tidlige Foraar har foraarsaget at Vintersæden allerede nu har en Fremvæxt som ellers kun sees i Maj Maaned, og Forventningerne til en god Afgrøde ere derfor i Øjeblikket fuldstændig begrundede, og det eneste, der synes at kunne frygtes, er for stærk og tidlig Væxt og Udvikling, der kan lede til Lejesæd forinden Kjærnesætningen.

For den unge Kløvers Vedkommende kan der ikke siges andet end at dens nuværende Tilstand maa kaldes forholdsvis god og ialtfald langt har overtruffen de stillede Forventninger, der med sidste Aars Abnormitet i Minde ikke vare store, da man som Regel befrygtede at Spireevnen var ødelagt i den tørre Sommer. Nu har man dog paa veldrevne Jorder en kraftig busket Fremvæxt af Kløver.

Markarbejderne har jo saa godt som slet ikke været standsede i denne Vinter, og de ere derfor ogsaa blevne fremmede tilbørligt, saa at der strax kunde tages fat paa Foraarsarbejdet da Jorden viste sig skikket dertil.

I mange Aar har man vist ikke kunnet komme saa tidlig paa Jorden som iaar, og i mange Aar har Jorden vist næppe været saa bekvem ved Foraarssædens Lægning som iaar.

Der er iaar, maaske mere end almindeligt, Grund til med Interesse at iagttage hvorledes den ene Aarstid ofte søger at bøde paa en anden Aarstids Abnormitet, og hvorledes Forsynet vaager over at en Tids Ugunst kan blive dækket ved en anden Tids Gunst. Naar man har Sommeren 1893 i Minde med dens Ugunst, med dens Tørhed og særdeles tarvelige Høst, der med Rette vakte Frygt for Fodermangel og trang Tid, saa kan man nu med Tak føje til: der efterfulgtes

af en mild Vinter, saa at det sparsomme Foder slog til — og derefter et ualmindeligt blidt og godt Foraar der synes at love en tidligere Græsgang end almindeligt og giver Forventninger om et godt Aar; dette liver Sindet op paa den trykkede Landmand og lader ham forhaabningsfuld se Fremtiden imøde, saa at han lettere og frejdigere gaar til sin Gjerning og lægger sin fulde Kraft ind i den for at støtte Naturen til Opnaaelse af et godt Resultat.

Svineslagteri-Epidemien er jo selvfølgelig ogsaa naaet hertil. Efter at den i 1889 var dukket op her, men lige saa hurtig slaaet ihjel, har der ikke været mærket Spor af den før i Vinter, da der blev besluttet Oprettelse af et Andelssvineslagteri i Helsingør og talt om Oprettelse af et lignende i Frederiksborg, saa kom Tanken naturligvis strax op her, Odsherreds Landboforening tog Sagen op, og det synes som om Resultatet bliver, at et Andelssvineslagteri anlægges i Frederikssund og begynder sin Virksomhed 1. Oktober d. A.

Der bliver saaledes i Nordsjælland 2, maaske 3 Andelssvineslagterier, — saa nær Hovedstaden! hvis Torv dog tilføres en Mængde Svin fra Nordsjælland.

Fra Amager. Hvad Udbyttet af Besætningerne angaaer da gaar Mælkehandelen jo sin gamle skjæve Gang og her kjøres fremdeles i det gamle Spor selv om dette Spor stiler henimod Grøften. Beklages maa det efter min Anskuelse, at Landmændene heromkring ere saa utilbøjelige til at agte paa Tidens Tegn; thi saa sikkert det er at Køernes Mælkeproduktion andetsteds stadig bliver underkastet en rationellere og mere betryggende Behandling, saa staa vi her stille, ja gaa endog tilbage. I Tidens Længde vil Følgerne heraf ikke udeblive. Der har ikke været Arbejdsløshed her paa Amager i Vinter — men paa den anden Side formoder jeg dog heller ikke, at der vil blive egentlig Mangel paa Tjenestefolk til 1. Maj, under denne Katagori medtager jeg ikke Malkepiger, thi paa disse er der altid Mangel. Vi have tvende Byer (Sundbyerne) med 16—17000 Indbyggere, lige udenfor Hovedstaden og beboet for Størstedelen af en arbejdende Befolkning med for-

holdsvis mange Børn — men at afgive nogensomhelst Kontingent af solid Arbejdskraft til Landet, det kan der slet ikke være Tale om. — Nej baade de mandlige og de kvindelige gaar til Kjøbenhavn — ialtfald de allerfleste — paa tilfældigt Arbejde paa løst Sjøv ved Fabrikker og ved Virksomheder, der ofte i moralsk og sædelig Henseende ere højst tvivlsomme. De Folk der saaledes findes paa Fæstekontorerne til Skiftetiderne ere for Størstedelen fra Provinserne og fra Udlandet, hovedsagelig Sverrig — men det synes, at disse i Tal tager af i de senere Aar. Arbejderforholdene synes mange Steder paa Landet at blive mere og mere kritiske. Selv med Karlelønningen paa 200 à 250 Kr. kunne de fleste ikke holde Klæderne paa Kroppen. En Vinteroverfrakke og en Kiste til at gemme Klæderne i hører nu sjælden til en Karls Eje.

Skal jeg udtale en almindelig Dom om Landbrugets Stilling herude i dette Øjeblik, da bliver denne mørk og trist. De Begunstigelser Hovedstadens Nærhed tidligere havde for os, glider efterhaanden væk. Vore Grøntsager der tidligere havde et Renome og havde faaet et Marked mange forskellige Steder trænges ogsaa bort derfra paa Grund af Toldmure og andre Hindringer. Vore Driftsomkostninger ere virkelig større end andetsteds i Landet og vore kommunale og jeg kan snart medtage Amtsskatterne, ere nær ved at være forfærdelige.

Fra Egnen ved Taastrup. Arbejdsløshed have vi ikke mærket til her paa Egnen, og der synes ogsaa at være fornøden Arbejdskraft tilstede, hvor der fra Husbondens Side sørges for, at Betingelserne for et godt Samarbejde opfyldes ogsaa fra hans Side. Det har jo altid været saa, at der gives Husbonde, der altid kunne faa ordentlige Folk, medens andre, der ere mindre godt anskrevne, altid maa nøjes med det slette Tyende; og det vil sagtens vedblive at være saaledes, saalænge der gives Herrer og Tjenere; Klagerne over upaalideligt Tyende ere over 100 Aar gamle, og de ville heller ikke forstumme i Fremtiden; — men der er den Særegenhed herved, at de, som arbejder roligt og godt med deres Tyende, og de ere de mange, de tie stille, men Mindretallet, som ikke har

Evne, Lyst eller Sans for at gjøre noget for at etablere et sligt godt Forhold, de føre det store Ord, og de klage i Ord og paa Prent ogsaa Tyendets Mangel paa Lyst til Arbejdet, dets Upaalidelighed, som Drikkeriet og meget andet, — hvori de dog først og fremmest selv have den største Skyld. — »Som Herren er, saa ere hans Tjenere«, det Ord indeholder grumme megen Sandhed, idet mindste, naar man fjærner sig saa langt fra Hovedstaden, at man er udenfor dens umiddelbare Paavirkning.

Fra Egnen ved Jyderup. Her havde vi tilsaaet Sæd den 13. April og samtidig lagt Roer. Disse begyndte at komme godt op ved Majdagstider. Det er maaske temmelig tidligt, men vi have i mange Aar saaledes saaet Roer tidligt, og egentlig befundet os vel derved; jeg synes hverken at vi faa flere Stokroer, eller at de for tidligt gaa af Grøde derved, og man har jo ved den tidlige Saaning altid større Sikkerhed for Spiringen, medens endnu Vinterfugtigheden er i Jorden. Jorden var ualmindelig bekvem iaar; en hel Del harvede vi med Letharver, trak over med en Fjæl, og saa var Jorden færdig til Saaning. Alt er kommet særdeles smukt og godt op.

Fra Stevns. Udbyttet af sidste Aars Høst maa for denne Egn Vedkommende betragtes som yderst slet, slettere end det har været i det sidste Decennium, og til yderligere at fuldstændiggjøre Misèren have de lave Sædpriser bidraget, navnlig for Hvedens Vedkommende, som udgjør denne Egn væsentligste Salgsvarer.

Vaarsædens Lægning er for Størstedelen tilendebragt og de tidligst besaaede Marker allerede grønne. Jorden har været lidt træg og tung at behandle, og det har været nødvendigt at give den en stærkere og omhyggeligere Behandling end almindeligt. Her paa Egnen, hvor Jorderne ere temmelig stærke, og hvor det navnlig gjælder om at faa lukket denne saa hurtig som muligt, naar den er tjenlig til Behandling, for at den ikke skal udtørre og Vinterfugtigheden kan bevares, bruges, navnlig i de senere Aar, et meget primitivt, men ligesaa praktisk Redskab, den saakaldte »Slæber«, der bestaar

af et Par sammenslaaede Planker, hvormed Jorden overslæbes, og som i nævnte Øjemed vistnok er at foretrække for Tromlen, idet denne kun sammentrykker, men hin tillige udtværer Jorden og derved lukker den bedre.

Husdyrenes Foder- og Sundhedstilstand er ret tilfredsstillende, dog klages der over, at Stivsygdom blandt Grise og Ungsvin har gjort en Del Skade. Her paa Gaarden og i de nærmest liggende Sogne langs Kysten og ved Skov optræder Straalesvampsygdom hos Kvæget ret almindeligt, saaledes at den næsten kan siges at være stabil. Denne Sygdom, der som bekjendt viser sig som svampagtige Knuder paa Kjæverne og i Gulken, har dog ikke været af nogen særlig ondartet Beskaffenhed, den helbredes som oftest eller standses i Udviklingen, idet den altid efterlader smaa Forhærdelser paa de angrebne Steder, men Gjenstand for Tab er den dog ligefuldt. Mælkeudbyttet klages der almindelig over er ringere end sædvanligt, hvilket vel for en stor Del er Reminiscentser fra Sommerens tarvelige Græsning i Forbindelse med den knappe Høhøst, som kun tillader en meget indskrænket Høfodring.

Fedningen har væsentlig indskrænket sig til Udsætterkørerne og har med de usle Priser paa Fedekreaturer kun forvoldt Tab. Man trøster sig med, at man som Ækivalent herfor dog har en værdifuld Gjødning, men det er en noget illusorisk Trøst, som alligevel ikke formaar at dække over Tabet.

Det bliver Aar for Aar vanskeligere at faa ordentlige Tjenestekarle og man er nærmest henvist til at rekrutere for Sommeren med Folk fra Hovedstadens Fæstekontorer, men det er oftest en temmelig usikker Arbejdskraft man henter dèr, præget af Upaalidelighed, Ligegyldighed, Ulyst og Udygtighed til Arbejdet i Forbindelse med Drikfældighed, Egen-skaber, der i Udvikling synes at staa i jævnyrdigt Forhold til de senere Aars stigende Lønninger.

Fra Præstøegnen. Her i Eggen er paabegyndt Opførelsen af et Andelsmejeri, som skal modtage Mælken af flere større Besætninger, det er vistnok en rigtig Tanke, som

ligger til Grund herfor og burde vist efterfølges andre Steder. Sukkerroedyrkningen er ogsaa paatænkt her i Egnen og skulle Roerne afsendes ad Søvejen til Stege Sukkerfabrik.

Fra Vordingborgegnen. Græsset er tidlig paa Gled iaar, saa hvis Vejret vedbliver at være gunstigt, ville Besætningerne vistnok komme tidlig ud. Dette vil jo være heldigt for mange, thi om her end ingenlunde har været, eller er Fodermangel, saa er der dog nok Enkelte, som det begynder at knibe for, og i ethvert Tilfælde er det jo betydelige Værdier af Kraftfoder, der spares for hver Dag Køerne kunne komme før paa Græs.

Efteraarsarbejderne kunde man sagtens blive færdig med iaar, thi Pløjningen kunde jo omtrent fortsættes saa længe det skulde være. Men uagtet Pløjningen blev godt udført, og uagtet Jorden dog et Par Gange har været gennemfrossen, var den ved Foraarsarbejdernes Udførelse meget fast i Bunden, saa at der endog har været adskillige, der ikke have villet nøjes med de almindelige Redskaber, men have anvendt Ploven for Saaning. Vaarsædens Lægning begyndte paa vel drevet Jord, og især paa de større Gaarde, meget tidlig, og er paa disse omtrent sluttet lidt efter Midten af April. Paa Bøndergaardene derimod er der endnu en Del usaaet, da man ellers frygter for at der skal komme for meget Ukrud i Sæden. At en senere Saaning, der giver Agerkaal o. dl. Tid til at spire og Anledning til derved at ødelægges, hjælper til at Sæden bliver renere, er der vel næppe Tvivl om.

Her har aldeles ikke været Arbejdsløshed i Vinter og nu, ved Foraarets Begyndelse, er her fuldt op af Arbejde til alle, der ville tage fat. Mangel paa Arbejdere er her ikke, men det synes som om der stadig bliver færre der ville tage fast Tjeneste, og Fordringerne med Hensyn til Lønnen ere stadig stigende, hvilket Forhold jo ikke passer ret til de lave Priser, der ere paa alt hvad der skal sælges. Især bliver det vanskeligere og vanskeligere at faa Piger til Malkning, og det indses egentlig ikke hvad det skal hjælpe at søge at faa Drengene i Stedet for, thi disse ere ligesaa vanskelige at faa fat paa, og ville naturligvis ogsaa snart lære at søge til

Sukkerroemarkerne, der sluge en stor Del af den Kraft, vi ellers havde til Malkning.

Fra Møen. Det glimrende Foraarsvejr i Forbindelse med tidlig Græsning og smukke Hvedemarker har dog sat Humøret lidt op. Mange Steder ere Køerne paa Græs, ligesom Saaningen af Vaarsæden er tilendebragt, alt fordi Vejret jo har været ualmindelig varmt med passende Nedbør. Saaning af Sukkerroefrøet fremmes med Kraft, og der vil iaar blive over 3000 Tdr. Ld. med Sukkerroer til Stege Fabrik. Bygning af en ny Station paa Østerøen er i fuld Gang tilligemed Bygningen af ca. $\frac{1}{2}$ Mil Sporvej — fast Spor — og det varer vel ikke længe, før Transport paa Spor vil blive det almindelige.

Fra Falster. Mælkeudbyttet har som Regel været godt, noget forskjelligt og mange Steder bedre end sædvanligt, hvilket vistnok skyldes den gode Kvalitet af Hø, uagtet der af dette som Regel kun er givet halvt saa meget som sædvanligt. Der viser sig en aldeles slaaende Forskjel hos mig. Som hosstaaende Tal viser, er Mælkeudbyttet i alle de vigtigste Afdelinger væsentlig bedre, Foderet har været ens (8 Pd. Kraftfoder, 50 Pd. Rodfrugtfoder) med Undtagelse af 1 Givt (5 Pd.) Hø mod 2 Givter de 2 forudgaaende Aar, og ellers

Mælkeudbytte i 3 Aar sammenlignet.

Gennemsnit af 4 Uger i April.	Kælvede Køer Nr. I.			Kælvede Køer Nr. II.			Kælvede Kvier.		
	Antal.	Pd. Mælk daglig.	Foderenheder daglig.	Antal.	Pd. Mælk daglig.	Foderenheder daglig.	Antal.	Pd. Mælk daglig.	Foderenheder daglig.
1894	50	29, ₁	15, ₀	14	19, ₁	12, ₅	21	19, ₅	12, ₀
1893	40	26, ₅	17, ₅	12	15, ₃	13, ₅	15	18, ₀	11, ₅
1892	31	27, ₃	18	14	17, ₅	13	15	19	14

have alle andre Forhold tilsyneladende været ens. Det vidner enten om en god Kvalitet paa Hø og maaske Halm, eller ogsaa om en for stærk Høfodring tidligere — eller om andre uopdagede Hemmeligheder. Det har ved flere mindre Møder været drøftet, om vi ikke som Regel give vore stærkt fodrede Køer for megen Halm, for meget Fyldefoder. Det er ikke usandsynligt at slutte, at naar en Ko skal tage ca. 50 Pd. Roer, faar den let for meget Fyldefoder, og mange have hævdet, at Aar som iaar, hvor der ingen Foder har været i saa Henseende, i Reglen giver et godt Udbytte. Kunde nu Sagen vendes om, saa at man kunde sige: Have vi meget rigelig med Hø og Halmfoder, kunne vi i samme Forhold spare paa Kraftfoder og dog faa samme Udbytte; men det gaar ikke an, det giver os absolut for lidt Mælk Foraar og Sommer af de tidlig kælvende Køer.

Den stærke Bevægelse, som er oppe for Sukkerroedyrknningen, gjør sig ogsaa gjældende her i Andelsfabrikens Opland, saaledes at der er tegnet et væsentlig større Areal end ifjor, saa stort som Fabriken kan magte det, og muligvis kan den udvides til næste Aar. Bevægelsen i andre Egne i denne Retning interesserer forsaavidt os gamle Andelshavere, da vi jo vide af Erfaring, at saaledes som denne Sag har udviklet sig hos os i de senere Aar, er den en mægtig Støtte, og nogen Frygt for at flere Fabriker her i Landet kan skade os, have vi ikke, saa vi ønske de ny opdukkende alt muligt. Held. Og vi se meget godt, at lægger man vore senere Aars Regnskaber til Grund for nye Kalkyler og Beregninger, saa passe de Tal, som man ser opstillede, helt godt. Men saa maa alt være i Orden — et tilstrækkelig stort og godt Areal med heldig Beliggenhed, de fornødne Penge, saa at Læreaarene og muligt indtrædende slette Konjunkturer kunne afrides, og endelig maa ikke mindst de rette personelle Kræfter være tilstede. Hvor man tilfulde kan klare dette, der kan man trøstlig i hvert Fald i den sydligere Del af vort Land gaa med til Sukkerroekulturen.

Fra Østlolland. Man har iaar begyndt tidlig paa at arbejde Jorden til Vaarsædens Lægning, og overalt er

den bleven vendt i April Maaned. Man har i de senere Aar givet sig bedre Tid med dette Arbejde og er sikkert kommet til den Erkjendelse, at man tidligere er gaaet vel let over Jordbehandlingen til Vaarsæd. Enkelte have begyndt at pløje 2 Gange til Bygget; have gjort det i 2 à 3 Aar og fortsætte dermed, da de mene at have set særdeles gode Resultater deraf. Det er paa lerede muldfattige Jorder at dette gjøres, Jorder som det ofte er meget vanskeligt at behandle tilpas; gjør man Jorden fin, da er den ved Regn meget tilbøjelig til at løbe ud og sætte Skorpe, og er den klumpet, kommer Kornet ofte simpelt op, naar der kommer en længere Tids Tørke efter Saaningen. Og saa er det kjendeligt, at der ikke kommer saa mange Tidsler frem, hvor man har behandlet Jorden med Plov, som hvor den er behandlet med svensk Harve.

Fra Midtolland. Medens Vintersæden gennemgaaende, som en naturlig Følge af den rettidige Saaning i Forbindelse med det milde Efteraar havde naaet en særdeles kraftig Udvikling ved Vinterens Ophør i Efteraaret, vare Udlægsmarkerne som bekjendt mindre tilfredsstillende som Følge af en tynd og ofte temmelig svag Plantebestand. Disse sidste vare altsaa kun daarlig rustede til at taale Gjenvordigheder af nogen Art. Takket være Vinterens milde Karakter stode imidlertid ogsaa Udlægsmarkerne ved det ualmindelig tidlig indtrædende Foraars Rede til hurtig at vinde yppig Udvikling. Forholdet er da ogsaa dette, at for Øjeblikket — Slutningen af April — have de anførte Afgrøder naaet en saa fremskredne Udvikling, som de normalt først pleje at opnaa 2 à 3 Uger senere. Rugen staar saaledes nu lige parat til at skride ud, medens det normale Tidspunkt for dens Skridning i denne Egn ligger omkring d. 20de Maj.

Vaarsædens og Rodfrugternes Lægning har funden Sted under de gunstigste Forhold. Usædvanlig tidlig kunde man jo sætte de forberedende Arbejder til Saaningen igang.

Udbyttet af Malkebesætningerne har været jævnt godt — især hvor man ved Hjælp af passende Roeavl har

kunnet tildele Besætningen det ønskelige Kvantum Fyldefoder. Smørpriserne have jo kun været nogenlunde. Man maa vel imidlertid i saa Henseende se at finde Trøst i den Betragtning, at der ad Aare snarere er Udsigt til at faa disse endnu lavere end til at se dem hævede. Ostepriserne vare og ere kun smaa. Paa den anden Side have saa Svinepriserne været overraskende gode. Man faar nok imidlertid, hvad Svinene angaar, nøjes med at sige Tak for den Tid, der er gaaet. Thi ved den øjeblikkelige konjunktur paa Flæskemarkedet tør man ej heller nære store Forventninger til den nærmeste Fremtids Udbytte af denne Produktionsbranche.

Om Udbyttet af Fedekvæget er det bedst at tale saa lidt som muligt. Kun hvor Produktionen af Fedekvæg har været saa begrænset, at man til en Hjemmeslagter har kunnet slippe Fededyrene til lokalt Forbrug, har man opnaaet Priser, der i nogenlunde tilfredsstillende Grad reducerede Tabet ved Udsætternes Ombytning med produktionsdygtige Individuer. Om egentlig Fedning af Individuer udenfor Udsætterkøernes Kategori er der i denne Egn kun undtagelsesvis Tale.

Fra Østfyen. Husdyrenes Sundhedstilstand er god. Man hører overalt at Tuberkulose viser sig mindre i de senere Aar; om dette hidrører fra, at man er bleven mere opmærksom paa Sygdomssymptomerne og derfor i Tide skaffer angrebne Dyr bort, eller om der virkelig er en Fremgang, skal jeg lade være usagt. — Udbyttet af Besætningerne har været »under Middel«. Der har paa Mejerierne været mindre Mælk end i tidligere Aar — maaske have Besætningerne været lidt mindre, men væsentligst hidrører det vist fra Mangelen af Hø og Roer. — Om Fedekvæg er det bedst at tie. Hvem der ikke fik solgt før Jul maa trøste sig ved den gode Gjødning — ganske vist en ret dyr Fornøjelse! — Arbejdsløshed kjendes ikke i denne Egn; men det synes dog at være kommen dertil i Vinter, at man kunde faa fornøden Arbejdskraft, ligesom det ogsaa synes, at Folk er forsynede nu til Maj, til dels med en væsentlig bedre Styrke end tidligere.

Fra Egnen Ringe-Faaborg. Der er stærk Halm-mangel og Hø-mangel paa flere Gaarde, uagtet Kreaturerne

have været satte paa smaa Rationer den største Del af Vinteren. Det er derfor heldigt, at Græset er saa fremskredet, som det er; thi Mange ville blive nødsagede til at slaa ud i de første Dage. Ungkvæget har længe gaaet ude om Dagen. — Prisen paa Halm er dog gaaet ned til 2 Øre pr. Pd. Den har været oppe paa 3 Øre. — At Udbyttet af Malkebesætningerne ofte er blevet trykket, paa Grund af at Køerne have faaet for lidt Fyldefoder, er vist utvivlsomt; men paa den anden Side, synes det, som om den skadelige Virkning heraf først er indtraadt naar Fyldefoderet er gaaet ned under 10 Pd. pr. Dag og Stk., ved Siden af 8 à 10 Pd. Kraftfoder, altsaa først naar Kreaturerne ligefrem lide Sult. Her paa Gaarden haves rigeligt Fyldefoder og Mælkeudbyttet er normalt, nemlig c. 20 Pd. Mælk i Gjennemsnit pr. Ko og Dag, ved et Foder lig 12 Foderenheder; men der er, i de sidste to Maaneder, brugt uforholdsmæssig megen Mælk til 1 Pd. Smør, hvortil jeg ikke rigtig kan forklare mig Grunden. Vi bruge nemlig c. 29 Pd. mod 27 Pd., som plejer at være det Almindelige paa denne Aarstid. Muligvis kan det have nogen Betydning, at Blandkornet er meget let (1 Td. vejer kun 120 Pd. dansk, medens det ellers plejer at veje 140 Pd.), og at der fodres halvt med russisk Byg istedetfor Blandkorn. — Fra andre Landmænd her paa Egnen har jeg dog ingen Klager hørt over at Mælken er usædvanlig mager.

Hvor Køerne have tilstrækkeligt Fyldefoder har Udbyttet af Malkebesætningerne ellers i Vinter været og er normalt, og da Priserne paa Foderstoffer og Smør ogsaa staa i det sædvanlige Forhold til hinanden (for Kornets Vedkommende, falder Vægtskaalen maaske snarest til Fordel for Mælkproduktionen, væsentligst paa Grund af det russiske Byg) bliver Rentabiliteten af hele Mælkeproduktionen omtrent som i et Middelaar. — Herved er der dog en slem Hage, og dette er, Priserne paa Udsætterkøerne, som ere saa lave som vist ikke før i de sidste 25 Aar, nemlig 7 à 11 Øre mod 14 à 18 Øre pr. Pd. levende Vægt. At ville fede saadanne Dyr hjælper nu ikke mere; thi at sælge fedede Kreaturer for 12 à 16 Øre pr. Pd. levende Vægt er en komplet ruinerende Forretning.

Da der kan regnes, at mindst $\frac{1}{6}$ af Malkbesætningen maa udskydes aarlig og da Tabet paa hvert udsat Kreatur, paa Grund af Priserne nu sammenlignede med tidligere, mindst er 50 Kr., bliver dette en aarlig Mindreindtægt pr. Ko af hele Besætningen paa c. 8 Kr. — Formedelst Halmmangelen, er der alligevel sat meget ud i Vinter; men vedblive de nuværende Konjunkturer, vil Følgen vistnok blive, at Afgangen fra Besætningerne indskrænkes, at altsaa flere mindre produktive Dyr forblive i disse, hvoraf saa igjen let vil følge en mindre Mælkeproduktion i Forhold til det fortærede Foder.

Fedning, drevet som Forretning, har næsten alle Vegne givet Tab, uagtet Priserne paa magert Kvæg i Efteraaret vare lave. Heldigvis befatte Landmændene paa denne Egn sig meget sjælden hermed og have i Vinter gjort det mindre end tidligere. Derimod er her store Gaarde, hvor der drives Fedning i den unge Alder, dette vil dog sige, at de først afgaar $2\frac{1}{2}$ Aar gamle som fuld fedede. — En Del af disse Stude, de allerbedste, skulle nu være solgte og afgaaede til 26 Øre pr. Pd. levende Vægt; men naar her ses hen til, at disse unge Dyr, paa en Gjennemsnitvægt af c. 1100 Pd., ellers i de senere Aar have kostet i Gjennemsnit c. 28 Øre og tidligere langt over 30 Øre pr. Pd. levende Vægt alle tilsammen, og til, at Hovedfoderet Roer ingenlunde er billigere at producere nu end tidligere, bliver det vist et stort Spørgsmaal, om selv denne, den eneste rationelle Maade at producere Kjød paa her i Danmark længere er rentabel. — Naar undtages saadanne Stambesætninger, som, til høje Priser, kunne afsætte Udlægsdyr, staar det nu for mig saaledes, som om den eneste Gren af Kvægbruget, der endnu kan betale sig at drive, er Mælkeproduktionen. Hvad Tillæg af Hornkvæg angaar, have vi nemlig i Vinter havt de sørgeligste Beviser paa, hvilke Tab dette kan medføre. Paa Kvægmarkederne er der i Vinterens Løb solgt mangfoldige $1\frac{1}{4}$ à $1\frac{1}{2}$ Aars Kvier uden Tab for 60 à 80 Kr., enkelte endogsaa derunder og kun faa fra 110 à 140 Kr. Naar man nu ved, at en $\frac{1}{2}$ Aar gammel Kvies Produktionspris er c. 70 Kr., bliver det let at regne ud, at der er stort Tab ved at skulle sælge dem til

ovennævnte Priser. I de fleste Tilfælde have Ejerne havt den Fornøjelse at græsse saadanne Kvier i et Par Somre for ingenting. — Der er jo imidlertid en Mulighed for, at Udrangeringen har været saa stærk, at der i de kommende Aar bliver Trang for Kvier. Vistnok i dette Haab, maaske ogsaa af gammel Vane, er Tillæget i Vinter paa denne Egn sket i samme Omfang som hidtil. —

I Efteraaret begyndte enkelte Subjekter fra Byerne at vandre ud paa Landet, for at søge Arbejde. I de fleste Tilfælde, opnaaede de ikke dette, fordi den lille Avl i 1893 ikke gav meget Tærskearbejde, og fordi de slette Tider ikke opfordrede til at igangsætte Extraarbejder. Paa Landet har der derimod ingensinde hersket Arbejdsløshed. Enhver paa denne Egn, som vilde arbejde, har ogsaa kunnet faa Beskæftigelse; men paa den anden Side, har der ogsaa været tilstrækkelig Arbejdskraft. Nu, ved Sommerens Begyndelse, er der knap Tid navnlig paa faste Folk, og paa mange, baade større og mindre Gaarde, mangler der saavel Karle som Piger til 1. Maj. Der bliver derfor vistnok igjen iaar en almindelig Folkevandring af Husbønder til Odense paa denne Dag for at faa de nødvendige Folk. Foreløbig søger Enhver at kapre, hvor der findes Nogen, som ikke har Plads, og der bydes høje Lønninger, indtil 120 Kr. for Sommeren for en ordentlig Pige, som vil malke hos en Gaardmand. Her er Landbrugets værste Achilleshæl. Den opfordrer stadig, sammen med lave Produktpriiser, mere og mere til extensivt Landbrug, og den ophører ikke, fordi der skaffes billig Jord til Landarbejdere, ikke heller, fordi man giver Amtskommunerne nogle Hundrede Tusinde Kroner; den ophører først, naar man lader være med at sætte Præmier paa at gaa bort fra det legemlige Arbejde og istedetfor indfører at præmiere netop den gode Udførelse af dette, samtidig med at man sørger for at fremme Sparsommelighed og Ædruelighed.

Fra Middelfartegnen. Husdyrenes Sundhedstilstand er tilfredsstillende; vel har der hist og her vist sig enkelte Tilfælde af Miltbrand, der dog ikke have bredt sig videre. Den snigende Tuberkulose hos Hornkvæget eksisterer

vel endnu, men den synes dog at være betydelig aftagende; da der vaages mere end hidtil over at udskille mistænkelige Individuer af Besætningerne. Fodertilstanden kunde være bedre, da her som oftest har maattet spares mere paa Halmen end ønskeligt, ligesom Høbeholdningerne fra sidste Sommer vare saagodtsom for Intet at regne.

Om Arbejdsløshed har her ikke været Tale. Derimod have en Del Arbejdere fra andre Egne fundet ret lønnende Beskjæftigelse ved Forarbejder til Nybygninger paa Sindssygeanstalten ved Middelfart, Arbejder, der paa Grund af den milde Vinter have kunnet udføres saagodtsom uden Afbrydelse. For Sommerens Vedkommende vil Arbejdskraften sandsynligvis ogsaa vise sig tilstrækkelig.

Fra Kolindsund. Udbyttet af Kobesætningerne har almindelig været lavere end normalt, vel sagtens en Følge af den uregelmæssige Ernæring i sidste Sommer. — For de til de lave Priser i Efteraaret indkjøbte Fedekreaturers Vedkommende har Resultatet vistnok, trods de lave Salgspriser, været temmelig godt, men under andre Forhold har Fedningen ikke kunnet give noget tilfredsstillende Resultat.

Der har været rigelig Arbejdskraft, men egentlig ingen Arbejdsløshed, da det gode Vintervejr har tilladt alt udvendigt Arbejde. De faste Folk til Sommerarbejdet ere ret rigelig tilstede, men de stille uforandret store Fordringer. Piger ere fremdeles meget knappe. Gifte Arbejdsfolk kan der ikke siges at være Mangel paa.

Smugkroerne gjøre stor Skade paa Landet heromkring, og værre vil det blive nu, vi savne Gendarmerne; forhaabentlig erstattes de snart af lignende militært Politi. — Smugkroerne ere et nationalt Onde, som der burde skrives alvorlig ind imod; Gendarmerne optraadte her langt bedre end det almindelige Politi, da Respekten var større, vel sagtens fordi ildesindede, ondsksfulde Folk vidste, at Gendarmen ikke, som Politiet, af misforstaaet Hymanitetshensyn ere pligtige at lade sig mishandle af enhver Bølle, før de maa bruge deres Værge.

Fra Rougsø Herred. Mælkeudbyttet var først paa Vinteren noget lille, som Følge af Græsmangel fra Sommeren og sildig Indbinding, men som Regel er Udbyttet nu tilfredsstillende saavel af Malkekvæg som Fedekvæg; de sidste fordi de ere indkjøbte meget billig.

Nogen egentlig Arbejdsløshed har der vel ikke været, men Daglejere have dog taget til Takke med Pillerier og lille Løn. — Der bliver næppe Mangel paa Arbejdskraft i Sommer.

Fra Vendsyssel. Aars-Udbyttet af Høsten 1892 var jævnt tarveligt. Vaarsæden gav vel et ret godt Middeludbytte, men Vintersæden foldede lidt, betydelig under en Middelhøst, og Produktpriserne vare smaa. — Vinterudbyttet af Kobesætningen var ret godt, men Priserne vare tarvelige; selve Kreaturpriserne vare yderst trykkede og særlig gav Fedningen begrundet i de kjendte Forhold et yderst tarveligt Resultat. — Sommer-Udbyttet af Kobesætningen var, begrundet i de knappe Græsforshold, temmelig ringe, der dog opvejedes noget af forholdsvis bedre Smørpriser end for Vinterproduktionen. Kvægpriserne vare i Efteraaret 1893 endnu mere trykkede end i Aaret forud, magre Kreaturer uden Kalv saa at sige usælgelige. Alt i Alt maa Aaret saaledes siges at have været et trangt Aar at komme igjennem, saa meget mere som Omsætningen af Heste, der spiller en betydningsfuld Rolle for vor Egn, har været yderst trykket hele Sommeren og Efteraaret.

Ejendomspriserne gaa vedblivende og maaske i stigende Grad i den Retning, som alt er bemærket i tidligere Beretninger. Store Landejendomme ere saa at sige usælgelige, ligesom der ikke findes Liebhaveere til Forpagtning af saadanne Man finder absolut, at Risikoen og Bryderierne ved slige store Bedrifter ere altfor store i Forhold til de Chancer for Fordel, deres Drift kunne afgive. Middelstore Proprietærgaarde og store Bøndergaarde ere vel lettere afhændede, naar Ejendommene ellers ere i god Kondition, men Omsætning af saadanne finde dog yderst sjælden Sted, og da kun ved Dødsfald eller af lignende Aarsager og kun til stærkt reducerede Priser. Jo mindre Avlsbrugene ere, særlig naar vi komme ned til »Halv-

gaarde« og Husmandsbrug, desto større Omsætning finder der Sted, og saadanne, særlig sidstnævnte Avlsbrug, blive ikke sjældnen betalte med gode, endogsaa stigende Priser. Som Følge af disse Forhold hersker der en stærk Bevægelse i vor Egn i Retning af Udstykning af de store og større Landejendomme, hvad dog i Reglen vanskelig lader sig realisere endnu, medmindre man vil bebygge slige Lodder, hvortil man i Regelen mangler Mod og Evne, da Fordelen let ved slige Bekostninger bliver illusorisk.

Trangen til »Huslodder«, dels for at skaffe en forøget Arbejdskraft, dels for at erholde betydelige Arealer udnyttede, der nu kun give Tab ved Dyrkning under de nuværende Besiddere, er mange Steder meget stor. Sagen er imidlertid ikke let at realisere. Den Maade, hvorpaa den formentlig lettest lod sig udføre, menes at være, at man arvefæster slige Lodder ud. Store Afgifter vil Jorden, uden Bygninger og Besætning, vel ikke kunne afgive, men maa dog vel kunne bære en Afgift af en Td. Byg pr. Td. Ld. middelgod Jord, naar Liebhaveere kunne findes, der besade en passende lille Kapital til at opføre Bygninger og besætte Lodden med. Naar der tales om »Nødstilstanden« i Landbruget, bør man formentlig skjelne mellem smaa Avlsbrug og større. I de førstnævnte er der paa vor Egn absolut ingen Nødstilstand til Stede; slige smaa Avlsbrug nyde i Hovedsagen alle de Fordele ved de Forhold, der virke saa trykkende paa de større Avlsbrug. Renter af paahvilende Prioriteter er kun en Ubetydelighed i Sammenligning med det Udbytte, Brugeren her kan udbringe af sit personlige og sin Families Arbejde. Ved Husmands Kreditforeningen have disse Jordbrug erholdt en let og billig Adgang til fornøden Kapital. Ved Mejerierne og lign. Institutioner er naaet let Adgang til at erholde deres Produkter betalte med, i Sammenligning med tidligere, høje Priser. I herværende Omegn kan man da ogsaa let paavise en betydelig Fremgang i den sidste halve Snes Aar hos samtlige Brugere af slige Lodder, overalt hvor Indehaverne ere nogenlunde paa-passende og stræbsomme. Ved Bedømmelsen af nærværende Landbrugsforhold maa man uden Tvivl mere end tidligere,

skjelne skarpere mellem de forskjellige Egne, Jordbundsforhold, lokale Forhold og da atter mellem Brugenes Størrelse under forskjelligartede Forhold. Man ser da saaledes ogsaa yderst forskjelligartede Bevægelser gjøre sig gjældende med Hensyn til Driftsmaaden. Paa den ene Side i Retning af saa extensiv et System som muligt og paa den anden Side Tilstræbelsen efter en forøget Anvendelse af Jorden. Begge Bevægelser ere uden Tvivl lige berettigede. I store saavel som i smaa Avlsbrug lægges Vind paa at tage alle Indtægtsposter med; man anser ikke mere nogen saadan for at være uvæsenlig.

Socialismen som Korporation vinder vel nogen Fremgang i enkelte radikale Egne, uden dog at sætte nogen synlige Spor endnu, som saadan; men den Aandsretning, der er Drivkraften ved hele denne sociale Bevægelse er overalt synlig og følelig i høj Grad. Uafhængighedsfølelsen, Afkastelsen af alle Baand, vinder stadig fremad og besværliggjør Forholdene, særlig hvor der er Knaphed til Stede paa Arbejdskraft. Jo rigeligere denne er tilstede, jo bedre og mere tillidsfuldt er Forholdet mellem Arbejdere og Husbonde.

Fra Thy. Trods det at Afgrøden her i Thy i Aaret 1893 gjennemgaaende naaede ialfald nær op til en Middelhøst — hvad jo desværre kun var Tilfældet i enkelte Egne af Landet — er det fra de sidste foregaaende Aar stadig voxende Tryk paa Landbruget — Landmændenes Mangel paa Penge — iaar større end nogensinde tidligere, særlig fordi de vanskelige Afsætningsforhold til England og Tyskland have medført et Prisfald paa Fedekvæg saa stort, at det i de allerfleste Tilfælde har gjort Resultatet af Fedningen rent illusorisk, naar henses paa hvad Dyrene have fortæret. Det er særlig uheldigt for denne Egns Landmænd for Tiden, at de søge Hovedindtægt gennem Opdræt og Fedning, da Ko- og Svinehold dog er mere lønnende.

Skatter og Afgifter stige i en lignende eller endnu større Grad end Indtægterne tage af; Afgiften til Amtsfonden her i Thisted Amt bæres ved Udskrivning paa Hartkornet, ikke at tale om Sognekommunernes Afgifter, der jo særlig i de

allersidste Aar ere stegne i en betænkelig Grad; enkelte Kommuner have en Ligning til endogsaa over 40 Kr. pr. Td. Hartkorn. Om Kommuneskattens Stigning kan man eksempelvis danne sig et Begreb, naar anføres, at i herværende Kommune var Skatten i 1880 7 Kr. pr. Td. Hartkorn, medens den er gaaet op til, at der nu for indeværende Aar er udskrevet 28 Kr. 80 Øre pr. Td. Hartkorn. Bidraget af Formue og Lejlighed har hele Tiden været $\frac{1}{3}$, Hartkornsbidraget de $\frac{2}{3}$ af den paalignede Skat. — Lønninger til Arbejdsfolk, Tyende saavel som Daglejere ere ligeledes stegne overordentlig. En yngre Karl, der nogenlunde kan gjøre sit Arbejde, gav man for 10 à 15 Aar siden 125 à 150 Kr. i Løn, nu maa man give 200 à 250 Kr.; for Tjenestepiger og Røgttere er Forholdet det samme, hvad der for en Bondegaard paa 4 à 5 Tdr. Hartkorn, hvor Manden selv arbejder med, giver mindst en forøget Udgift af 200 Kr., og de forøgede Kommuneafgifter udgjør som Regel 100 Kr., hvilket tilsammen udgjør 300 Kr., eller 4 % Renter af 7500 Kr. Regner man saa at der til en Ejendom af nævnte Størrelse med mere eller mindre Hø- og Roeafgrøder avles 300 Tdr. Korn, men hver Td. Korn udbringes i blot 1 Krone mindre, bliver det en mindre Indtægt af andre 300 Kr., lig Renten af andre 7500 Kr. Det bliver saa 15000 Kr.'s mindre Forrentningsevne paa en Ejendom med 4 à 5 Tdr. Hartkorn. Heri ligger tillige Svaret paa, at saa godt som ingen Ejendomshandler finde Sted. Tvangssalg ere endnu sjældne, men for mange ser det ud til at være et Tidsspørgsmaal.

De usle Priser for Fedekvæg, som paa Foranledning af de vanskelige Afsætningsforhold ere blevne mere almindelige, have bevirket, at man for Tiden arbejder hen imod et større Ko- og Svinehold, der jo maa siges at være indbringende for Tiden. Dog, hvad Forøgelse af Malkekvæget angaar, da er man paa Grund af at den jyske Race, der jo passer for Egnen og malker upaaklagelig, ved den i mange Aar anvendte Krydsning med Korthornet stærkt paa Retur, saa den kun ved store Opofrelser kan fremhjælpes, og nu ser man, at Fortiden har syndet, men hvordan der raades Bod derpaa er man ikke klar over.

Særlig paa Grund af stærk Udvandring til Amerika er Arbejdskraften næppe tilstrækkelig, Lønningerne stadig stigende. Der er stadig færre faste Folk, Daglejere anvendes i Stedet, Akkordarbejde sjælden.

Fra Mors. Det er en almindelig Mening her paa Egnen, at Aaret 1893 har været et daarligt Landbrugsaar, og desværre vil Balancen i Regnskabet ved Aarets Slutning nok med Tal bevise Sandheden deraf. Det er ikke Marken, der har givet et daarligt Aarsudbytte; thi forrige Aars Høst var baade rig og god; nogen Knaphed var der vel i Græsmarken en Tid af Sommeren, men dog ikke større end vi er vante til de allerfleste Sommere. Nej, det der er Skyld i Aarets slette Karakter, det er det daarlige Udbytte af Kvægholdet. De faste Jordbrugere paa Mors ere jo Oprættere og Federe; det har i de sidst forløbne Aar givet et meget slet Resultat; men et saa slet som i det sidst forgangne har det vistnok ingensinde givet. Priserne for Fedekvæg have varieret mellem 18 og 23 Øre pr. Pd. l. V.; de fleste have faaet den lave og nogle en endnu lavere Pris. Af Faar fedes og sælges der mange her fra Øen, og den sædvanlige Pris har været fra 17—21 Øre pr. Pd. l. V., — i Lighed med Kvægpriserne 5 à 7 Øre mindre end man er vant til at faa.

Følgen af de slette Priser paa Fedekvæg er den, at man er gaaet noget over til Mælkeribrug og Svinehold; der holdes nu sædvanlig en blandet Besætning: Malkekøer, Opdræt og Fedning; men en slig Forandring giver sjælden til at begynde med nogen direkte Indtægt. Dertil kommer Uvantheden med Koholdet, og det tager Tid, inden man dygtiggjører sig dertil.

Der udføres saa godt som ingen Grundforbedringer af den simple Grund, at man ikke har Raad dertil. Man slider og slæber, men er i Grunden i Færd med at sætte i System en grundig Rovdrift: stærk Bearbejdning af Jorden, — Salg af Korn — iaar ogsaa af Hø og Halm —, Indskrænkning af Besætning og daarlig Røgt til den man har. Fik vi en Korn-told, vilde den sikkert i et Aar som dette tages imod med Kyshaand; men den vilde lige saa sikkert medføre ubodelig Skade for det danske Jordbrug og allermest for vort Kvæg-

hold, hvorpaa der nu i en Aarrække er ofret Tusinder af Kroner; vort gode Kvæg vilde ingen Opmærksomhed skjænkes længere, det vilde krympe ind til kun at blive et »nødvendigt Onde«. At give Jorden en forøget stærkere Bearbejdning og afvinde den større Kornafgrøder, det er den elendige, skjøre Redningsplanke, man i sin halv fortvivlede Stilling griber til.

Vel er det mørke Omrids, der gives, men dog ikke mørkere, end at Tilstanden er saadan, og Tankesættet gaar i den Retning hos den Del, som lever paa Landbrugets Skyggeside — og de ere mange —; hos den Del, som endnu har det saa nogenlunde paa Lyssiden er der endnu Virkekraft, Lyst og Mod til at tage Kampen op mod alt det, der stiller sig hindrende i Vejen for Landbrugets Fremgang. Som saadan arbejder man ogsaa med fuld Kraft paa at komme om ved de Vanskeligheder, som Afsætning af Kvæg til England og Tyskland har medført, derved særlig at man gaar over til Kohold og Svin; men ogsaa derved at man paatænker og forbereder Exportslagterier.

Et stort Gode have vi Jordbrugere her paa Øen, og det er: rolige og sunde Arbejderforhold; vi have uden Vanskelighed den nødvendige Arbejdskraft; vel er den dyr i Sammenligning med »Før« og med, at det gaar stadig ned ad Bakke med os; men der arbejdes jævnt godt uden socialistisk Indblanding og uden Striker.

En Del af Øens fremmeligste Husmænd vare lige før Høsten ude paa en Rundrejse for at se hinandens og andres Drift, og sluttede med et Diskussionsmøde i Hvidbjerg Skole. Efter at Konsulenten havde talt om Dagens Begivenheder, var der en af de fremtalende Husmænd, der stod op og sagde: „at siden hverken de store eller de smaa Bønder vilde gaa forrest og vise Vejen, blev det os (Husmændene), som skulde vise de andre Vejen.« Jeg tillod mig i al Ærbødighed at spørge: om der gjennem Præmieringen af Huslodder m. m. slet ikke var vist Vej, og om saadan slet ingen Fortjeneste havde af, at det nu stod saa godt til med Husmandsdriften. Fra et mindre Tal fik jeg et nølende Svar, og Svaret var egentlig benægtende fra hele Selskabet. »Efter en saadan Erklæring

maa jeg allerførst sige, at det er sikkert, at det staar godt til med vore Husmænd og deres Drift og dernæst, at uagtet jeg mente, at Præmieringen m. m. havde været et hjælpende Mid- del dertil, saa er det lige saa sikkert, at Hovedfortjenesten bærer Husmandens egen Dygtighed, Flid og Sparsommelighed. Han kan med en vis Ret sige til Gaardmanden; du kunde have havt det bedre, om du havde villet —; i de gode Tider forstod Husmanden godt at være med paa Landbrugets Ind- tægtsside; men han blev forskaanet for at være med paa Ud- giftssiden; han satte en Stopper for de selvavede Udgifter, han holdt sig til sin vante, hjemmelavede Klædedragt, sin vante, gamle Bolig, sin daglige Kost o. s. v.; det er Husman- dens Fortjeneste, og det bør han æres for; men derfor sidder han ogsaa nu som den i økonomiske Henseende selvstændige Mand lunt inden Døre, medens Grundvolden for Gaardmandens Selvstændighed vakler under hans Fødder. Men derfor skal den Klasse Husmænd ej heller længere have Præmier, det er der ingen Mening i —; mit Forslag til Landboforeningen er, at den gaar bort fra Præmiering og over til Præmielaan, saa- ledes at de Husmænd, der nu have det paa Skyggesiden, ogsaa kunne komme med og blive lykkelig stillet i Samfundet. Tilvisse er der Trang til mange flere Husmandsbrug, og en god og en velsignet Samfunds Opgave vil det være at skabe mange flere lykkelige Hjem.

De smaa Tider have ogsaa lært at tage de smaa Indtæg- ter med; den nuværende Tid har lært os det tilfulde; der lægges nu megen Vægt og megen Flid paa Høsehødet, Biavl og Havebrug. Landboforeningen yder Vejledning og ved Præmiering bidrager den til, at disse smaa Kilder kunne, navn- lig i de smaa Hjem, blive gode Indtægtsgrøene.

En god og gavnlig Foranstaltning til Landbrugets Frem- hjælp og Opkomst har set Lyset i det svundne Aar, det er Landmændenes Sammenslutning, det er Agrarforeningen —; til den sætte vi — jeg havde nær sagt vort sidste Haab —; glipper det, ja, saa er jeg bange, der er mere der glipper.

Fra Salling. Udbyttet af Mælkerierne har været ret godt gennem Andelsmejerierne. Smørret sælges nu fra disse

let for et Aar til 10 Øre over Top. Fedebesætningerne have været mindre indbringende, særlig sidst paa Vinteren, da Kjødpriserne i London gik helt ned under det Normale og ligesaa Hamborg Markederne. En Bedring synes dog i de sidste Uger at være i Anmarche. — Ingen Arbejdsløshed. Folkekraften til Sommerarbejdet synes at være om ikke rigelig, saa dog tilstrækkelig. De høje Lønninger fra forrige Aar synes at holde sig, dog uden væsentlig Stigning.

Fra Lysgaard Herred. Aaret har været daarligt i alle Henseender, først og fremmest ved Mangelen paa Regn for at Sæden og Græsset kunde gro, kun i enkelte begunstigede Egne hjalp nogle lokale Tordenbyger. Kvantiteten af Hø og Halm var under en Middelhøst, og Haabet om, hvad der ellers er Tilfældet i tørre Aaringer, at Halmfoderet er drøjere at fodre med, er man iaar bleven skuffet med — ligeledes med Kjærneudbyttet. At Kornpriserne ere lave, have ikke meget at betyde for Landmanden, da Nødvendigheden af at fodre stærkt, for at drøjne paa Foderet, foraarsager, at Landmanden bruger Kornet selv — ja Flertallet kjøber Korn — Byg og Rug indført, og er dette billigt. Græsmængden i Sommer var knap, Mælkeudbyttet ringe, Smørpriserne holde sig dog nogenlunde. Afspærringen fra alle Lande for vor Udførsel med levende Kreaturer foraarsagede saa lave Priser for Salg — og Alle vilde sælge af Frygt for Fodermangel — kun gode Malkekøer holdt sig i Pris. Den bedste Indtægt var, at Svineprisen holdt sig høj, og der var god Afsætning for dem, som itide gik ind paa Tillæg af Grise, for hvilke der opnaaedes mærkværdig høje Priser.

De kgl. Skatter ere uforandrede. Aamtsraads-Udgifter stadig Aar for Aar lidt forhøjede, Brandpenge og Assurance ligeledes, men den værste Udgift for Landbruget er den overordenlige Stigning, Aar for Aar, af Kommuneudgifterne. Beklager man sig for Sogneraadet, svarer dette, at det er Alderdoms-Understøttelsen og de store Skoleudgifter, der nødvendiggjør den større Ligning paa Beboerne; ogsaa Vejudgifterne og Fattigvæsenets Udgifter ere stegne. Paa en Gaard i Sognet paa 11 Td. Hartkorn svaredes 1848—69 Kr. i Hartkorn og Formueskat — 1893 svares nu 560 Kr.,

og har Gaarden den Gjæld, den kan taale og Ejeren ingen Formue.

Handel med Ejendomme foregaaer ikke, uden hvor Nød tvinger dertil, og ved Tvangsauktionen tabes mange Penge, og Ejendommene maa overtages af Prioritetshaverne. Ved Forpagtninger høres ikke om nogen Afslutning. Der, hvor Ejendomme var bortforpagtede, maa Ejeren finde sig i en Nedsættelse af Afgiften — frem for at miste Forpagteren, naar han ellers er en dygtig Mand — og frem for at resikere ingen Forpagter at faa igjen. Gaardmændene vare ligeledes komne med at opnaa Prioritets-Gjæld, og saaledes med Lethed at faa Laan, og det er nu næsten sjældent at træffe en Bondegaard uden Gjæld; det er ikke nu som i sin Tid, at Bonden satte en Ære i ikke at have Gjæld paa sin Gaard med Erfaring fra tidligere Tider, at der kan komme daarlige Aar.

Mange ere gaaede over til Mejeridrift, og den tidligere Fedning er betydelig indskrænket.

Det er kun i det Mindre, at der er forsøgt at avle Roe-frø, men Efterretningen lyder, at dette har betalt sig godt, og der kunde derved spares, at mange Penge gaa ud af Landet til Indførsel af fremmed Roe-frø. Det maa ogsaa kunne opnaas, at vi selv avle vort Kløverfrø.

Husmandsloven, Letheden at faa Laan paa mindre Ejendomme ved Husmands-Kreditforeningen har foraarsaget tidlige Giftermaal og Formindskelse af Karles Antal, og hvad der bliver tilbage ere ringe Folk, der ikke er noget Hold i ved Arbejdet. — Større Ejendomsbesiddere, der ikke ved omliggende Huse kunne faa Daglejer nok, ere derfor gaaede ind paa den fornuftige Maade: at bygge Huse paa deres Ejendomme, og faa derved faste gifte Folk til Gaardens Betjening; dette er en dyrere Maade, men der opnaas derved en fast Arbejdsstab, kjendt med Gaardens Drift, og som ikke forlader Tjenesten ved Skiftetider. Folkene faa med Huset en Have, ogsaa undertiden en Jordlod at holde en Ko paa; man opnaaer ogsaa derved at faa Konerne til at malke for en vis Betaling for hver Pd. Mælk, de malke.

De høje Priser paa Æg give Anledning til at Hønse-

avl en, der før kun gik til Indtægt for Husbrug, nu drives i det store, og giver især for den mindre Ejendomsbesidder en god Indtægt. Ligeledes har Biavl en vundet god Fremgang, man klager der over daarlig Afsætning paa Honning, der bliver forbrugt mindre af Befolkningen, end der burde bruges, og de lave Sukkerpriser skade Handelen. Aaret er strengt for Landmanden, Nedgang i alt der skal sælges: selv de gode Priser for Svin og Grise dale nu ogsaa, de have hidtil været den Hjælp, der har givet en god Støtte i Indtægterne, men Andelsmejerierne have ogsaa hjulpen meget til at støtte de mindre Agerbrugere.

Fra Hammerrum Herred. Udbyttet af Marken har, uagtet de mange Røster der lød over hele Landet om Misvæxt — her været ret godt — ja endog mange Steder rigeligt, saa der blev avlet mere, end Laderne kunde rumme, og Kvaliteten har været for Rugen meget god, for Havre og Byg temmelig god og god, — Enghø var nogenlunde rigeligt og godt, hvor der var Lejlighed til at vande Engene. — Agerhø blev der kun lidt af, da de fleste maatte græsse Kløveren. — Rodfrugter (Turnips) ere meget variable. Kartoffler vare gjennemgaaende meget syge. Desværre stillede Priserne sig ugunstige for al Produktionssalg i større Partier f. Ex. for Rug — 8—9 Kr. Td. Der er bleven solgt en Del Halm og Hø (presset) for at slippe over Terminsudgifterne. Kreaturpriserne vare daarlige — og i Efteraaret kostede 3 Aars halvfede Stude 100 Kr. og derunder —; det giver et saa ringe dagligt Udbytte for Opdrætteren, at man maa forbauses over, at vi her paa Egnen endnu befatte os med at lægge Kalve til —. Kun Svin og tildels Smørprisen har holdt sig nogenlunde. Men Udbyttet bliver i sin Helhed tarveligt og vil — maaske de fleste Steder — ikke strække til at dække Udgifterne, og man hører almindelig Klage blandt Kjøbmændene over Vanskeligheden ved at faa Regningsgjæld indkasseret hos Landboerne.

Enhver trækkes med større eller mindre Restancer og løs Gjæld og have vistnok udtyndet sine Besætninger, sine Beholdninger og Hjælpekilder saa meget, at det bliver trangere og besværligere at klare Udgifterne, end det før har

været — uagtet betydelige Indskrænkninger baade i personlige- og i Driftsudgifter.

Dræning — Engkultur — Hede- og Moseopdyrkning — Plantning — Byggearbejder o. s. v. staar forsaavidt stille, naar det ikke kan udføres ved egen Hjælp og uden direkte Udgifter. Man indskrænker sig til at holde det Hele nogenlunde vedlige, men saa lidt Reparation og Folkehold som muligt.

Vanskeligheden ved Afsætningen af Kvæg til England og Tyskland har lammet Markederne betydelig og fremkaldt en forøget Transport til Kjøbenhavn trods de derværende lave Priser og forholdsvis store Transportomkostninger m. m. samt den store Part der opluges af Mellehandlerne, hvad de mindre Producenter maa lide under. Hesteavlens har ogsaa været daarlig, men det ny Aar begynder endnu ringere. —

Tyende af alle Slags er der vedværende Mangel paa især ædruelige Røgttere, gode Piger og Drengene; navnlig skorter det paa at faa Malkningen udført, saa mange af den Grund ikke tør slaa sig fra Stude og Opdræt over paa Køer.

Brændevinsdrikkeriet er en af Landbrugets Plager og er i Tyende- og Husmandsklassen bleven almindelig p. Gr. af de nu alle Vegne værende Landhøkere og Dagvognsforbindelser, hvorved Adgangen er saa let og umulig at forhindre. Følgerne ere uberegnelige, og Forholdet bedres næppe, før den saa meget for sin Billighed lovpriste »Fattigmandssnaps« fordyres, saa den bliver en Luxusgjenstand, som ikke nydes i Pottevis.

Sædekorn synes der ingen Mangel at være paa, derimod er der flere Steder Bekymringer for de nedkulede Kartofler — som ved at komme frem for Dagens Lys vise sig at være i høj Grad fordærvede eller helt ødelagte; — Grunden er jo nærmest vanskelige Forhold ved Nedkulingen og mangelfuld Løskning.

Besætningernes Foderstand er nogenlunde — egenlig Mangel paa Foder har her ikke været — men der har været anvendt Indskrænkning af Foderstoffer 3: Kjøbestoffer — hvorimod Gaardens egen Avl bliver mere og bedre udnyttet.

Mærkelig nok anvendes ikke Lyng i den Udstrækning, som det vist burde, da det er et udmærket Foder, der endog foretrækkes af Kreaturene frem for Halm, og af Mejerister erklæres for at bidrage til at give fint Smør, men det skal helst slaas eller afhugges efterhaanden, som der er Brug for det. Her paa Gaarden er der brugt 1 stort Læs Slaa- eller Toplyng hver Uge — hvoraf ca. 40 Stk. store Kreaturer have faaet 1 Givt daglig —, og der var en Brølen ved den Tid over hele Stalden, som om det var Roer de skulde have. Vinteren har været meget gunstig for at bjærge Lyng. — Kreaturerne synes at holde sig sundere og navnlig at faa Drøvtygningen i god Orden og derved at udnytte alt andet Foder paa en gunstigere Maade.

Udbyttet af Mælkekvæg har været forholdsvis mindre, vistnok en Følge af at der er sparet paa Foderstofferne, men der er ogsaa til Gjengjæld fodret billigere, saa det kan gjerne være, at Udbyttet i Virkeligheden er uforandret. For Fedning har Afsætningsforholdene været ugunstige og Udbyttet ligeledes. Der afsendes en større Mængde $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ og $\frac{3}{4}$ Aar gamle Kalve i fed eller god Foderstand, og det er vist den Vare, der betaler sig bedst; — men der vil nok komme en Tid, hvor der bliver Mangel paa den Aargang af Tillæg, som nu sendes bort, tilmed da Tillæg i det Hele taget er indskrænket imod hvad det plejer at være paa denne Egn.

Arbejdsløshed har der ikke været, hvor Arbejdsfolk have villet arbejde for rimelig eller billig Pris, — men der er flere Husmænd, der foretrække at sidde hjemme og suge paa Lappen og nyde Understøttelse enten direkte eller indirekte ved f. Ex. fri Fattigkasse — Alderdomsunderstøttelse — o. s. v. — ja de begynde endog at holde private og halvt hemmelige Møder for at styrke hverandre i Troen paa det formaalstjenlige ved at holde stiv og fast Pris. Forøvrigt er der stadig Mangel paa Dreng og Piger, og Smaagaardene blive nu ikke længer forskaanede for Ulemperne ved at faa Udskudsfolk fra Fæstemænd — og andet Steds fra, hvilket de hyppige Tyendsager og Løben af Tjeneste i Utide nok som tyde paa.

Fra Egnen ved Ringkjøbing Fjord. Aarsudbyttet formenes at blive et jævnt godt Middelaar for

denne Egn. Har Aaret end givet mindre Kvantum af Hø og Korn, saa blev Kvaliteten saameget bedre, idet Høet blev bjerget næsten uden en Draabe Regn og Kornet, der ligeledes indbjergedes under et særdeles heldigt Vejr, viser sig drøjt at fodre med og mere giftig for alle Kornsorter end sædvanlig. Vel have Priserne paa Ungkvæg, Græs og Fedekvæg været meget lave, og ere endnu særlig for fede Køer meget slette, men da Smør- og Svinepriser have været ret gode, have disse to Artikler kunnet bære Landbruget, saameget mere, som der i de senere Aar lægges mere og mere Vind paa Produktionen af netop Mælk og Svin.

Landbrugets forøgede faste Udgifter indvirker ikke føleligt paa Landbrugets Forrentningsevne, idet mindste ikke paa nogen lammende eller forstyrrende Maade. Det er nemlig, efter min Erfaring ikke godtgjort, at særlig gunstige Kunjunkturer (høje Produktpriser i Forhold til Udgifter) fremme Landbrugerens Arbejdsomhed eller frembringer en forøget rentabel Produktion, tvertimod synes en Paamindelse om, at Landbruget ikke er saa lukrativt en Forretning, at man kan have det lige godt, enten man anstrænger sig eller ikke, at være ganske heldigt. Det Tryk, som Landbruget nu delvis beklager sig over, er ikke større, end at det her paa Egnen snarest viser sin Virkning i en større, tænksom Arbejdsomhed, parret med en større Paapassenhed og fornuftig Sparsommelighed, og Følgerne kjendes her tydelig i en forøget og mere økonomisk Produktion. Her kjøbes for hvert Aar mere Kunstgødning, fodres rigeligere, hvorved Avlen baade af Korn og Græs aarlig forøges, og samtidig er der en jævn Formuefremgang hos den overvejende Del af Egnens Landbrugere.

Almindelige Bøndergaarde sælges villig og snarere til opadgaaende end nedadgaaende Priser, ligeledes sælges mindre Ejendomme, Huse med Jord, til opadgaaende Priser. Det viser sig, at Ejendommene her meget godt kunne forrente sig til de nuværende Priser, og da tilmed det fra gammel Tid nedarvede Syn paa det forkastelige ja næsten graverende i at overtage en Ejendom med Gjæld udover en god Aftægt, begynder at tabe sig, eller rettere har tabt sig, saa antages Ejendommene

her snarest at ville stige i Pris, hvis nuværende Konjunkturer paa vore Produkter ville vise sig nogenlunde stabile. Større Gaarde ere derimod vanskelige at sælge, dertil skal større Kapitaler, end der sædvanlig samles ved en Bondegaard's Drift, og at Kapitalisterne skulle som forhen nedlægge deres Penge i større Landejendomme, er jo ikke til at vente, eftersom Spidserne af vore Proprietærer og smaa Godsejere i flere Aar, men særlig i det sidste Aar, have oplyst, »at ingen Ejendomme kunne svare Regning at drive med nuværende Forhold.«

Det fornødne Antal Folk kan faas, og der kan faas ordentlige og dygtige Folk. Lønningerne ere omtrent som i de nærmest foregaaende, ikke nedadgaaende, men heller ikke mærkelig højere. Løn til en Karl er ca. 225 Kr. og til 1 Pige 120 Kr. aarlig, Daglejere i Høstenstid kunne derimod ikke faas.

Husmandsbruget gaar frem jævnsides Gaardmandsbruget paa en naturlig og rentabel Maade, ikke ved Spadekultur, som jo er i høj Grad uøkonomisk, eller ved at dyrke Haveplanter, som ikke kunne sælges, men ved at passe deres Køer og Grise godt, og ved at gjøde deres Jord godt. En særdeles god Hjælp for Husmandsbruget er Mejerierne, hvor Husmanden kan faa sin Mælk ligesaa godt betalt som Gaardmanden.

Trang til forøgede Husmandsbrug, for ad den Vej at faa Daglejere til enkelte Tider af Aaret, synes der ikke at være nogen god Mening i; Husmænd med Jord til 2 à 3 Køer have vi ikke saa faa af, men selv om disse ogsaa arbejde udenfor deres egen Lod, saalænge de ere nødte dertil, saa er det her altid visse Dage om Ugen hele Aaret eller i Sommer-Halvaaret, og derved bliver altsaa ingen Daglejere i Høstens Tid. Saasart en saadan Husmand har faaet den mest trykkende Gjæld betalt eller dog faaet Børnene ud at tjene (7 à 10 Aar), saa befatter han sig i Regelen ikke med strængt Arbejde, fordi han ikke behøver det; han gjør i det højeste Arbejde for nogle Pløjebed, ellers lever han helt godt af sine Køer og Grise.

Da en Huslod betaales højere pr. Td. Land end en Gaardmandslod, er derved paa naturlig Maade en Præmie for at

lave Huslodder, der nok skal virke i Forhold til Behov, uden extraordinære Foranstaltninger.

Af Landbrugets Bierhverv er Hønseholdet jo det vigtigste, og der udføres her fra Egnen stedse flere og flere Æg; og ville Priserne vedblive at holde sig, vil Hønseholdet nok stige; hvad der betaler sig, skal Folk nok lægge sig efter. Havebruget er nu noget helt Andet, det betaler sig sandelig ikke, og naar det alligevel vinder Fremgang, er det en Følge af, at Sansen for Hygge i og omkring Boligerne her paa Vesteregnen er vakt, eller rettere maaske den altid har været tilstede, men først har kunnet givet sig tilkjende, efter at den dertil fornødne Velstand er kommen tilstede.

De Fedekreaturer, der vare indkjøbte til Efteraarets lave Priser, og som solgtes paa Levering før Jul, have givet et godt Resultat, men derimod bragt Kreaturhandlerne betydelig Tab. De, der ikke fik solgt inden Februar, have ikke gjort nogen god Forretning ved at fede.

Fra Sydjylland. Aarsudbyttet her paa Egnen vil i Almindelighed blive slet, da Kvantiteten er ringe og Prisen lav. Enkelte, som have dyrket Cikorierødder, ville maaske opnaa et nogenlunde Aarsudbytte, da disse Roer have givet usædvanlig godt i Aar, og Prisen har været ret god. Ligeledes vil Aarsudbyttet i Penge blive betydelig bedre for de ikke ganske faa Landmænd, der have et passende stort Ko- og Svinehold med en dertil vel afpasset Drift med Roer og andet lignende. — Da Udgifterne til Skatter og Lønninger, og fremfor alt Renten, ikke i mindste Maade viser Tegn til at gaa ned, og Indtægten synker, er det jo givet, at Forrentningsævnene maa synke. Selv den dygtigste Landmand vil ikke kunne holde den oppe, naar han er henvist til at leve alene af sit Arbejde. — Ejendomspriserne maa siges at være gaaet en Del ned. Man holder ganske vist fast ved de gamle Priser og faar derfor heller ikke gjort nogen Handel, — man kan ikke gøre sig fortrolig med at skulle skrive sin Ejendoms Værdi ned. Af de faa Ejendomme, her er omsat i det forløbne Aar, har en Del været Liebhaveri og derfor betalt godt, men en Del er solgt for omtrent Kreditforeningsgælden. — Af nye Forpægtninger kjendes ingen indgaaede i det forløbne Aar.

Af Grundforbedringer er det mest Kultivering af Moserne, der udføres. Mange holde sig dog ogsaa tilbage her, dels af Mangel paa Penge, og dels af Mangel paa Mod og Energi. Et større Kultiveringsarbejde er i Efteraaret begyndt i Gjesten og Vejen Mose ved Samvirken med Hedeselskabet.

De vanskelige Afsætningsforhold have bidraget noget til, at man mere og mere erkender Mælke drift som den bedst lønnende, men Arbejdet for at gjøre Malkebesætningerne bedre gaar dog langsomt. Maaske fordi det bestaaende — med noget blandet Drift af Kød- og Mælkeproduktion — har en Forbundsfælle i Landmandens Natur — man vil gjerne handle — og tildels i Naturforholdene. Egentlige Fedestalde blive sjældnere.

Socialisternes Arbejde mærker man ikke meget til her paa Egnen. Men paa den anden Side bliver det mere og mere almindeligt, at man erkender Nødvendigheden af, at der snarest mulig gennemføres arbejdervenlige, sociale Reformer, idet man betragter saadanne som en af de virksomste Modvægte mod Socialismen.

Fremgang i Husmandsbruget tør der vistnok siges at være, om end det kan være vanskeligt at paavise paa hvilke enkelte Punkter. Men der bliver hvert Aar flere og flere præmieæskende, saa vel som præmietagende, Husmænd i Landboforeningerne. Og dette i Forbindelse med den Interesse for og stærke Vedhængen ved deres Bedrift, som man saa tit har Lejlighed til at høre, hvor Husmændene samles, maa sikkert have Fremgang til Følge. — Befrugtende i saa Henseende er ogsaa et saadant større Besøg af ca. 70 af Landets fremmeligste Husmænd, som vi havde her i Landboforeningen i Sommer. Med de Erfaringer for Øje, som ere gjorte her, tør man være forvisset om, at Husmandsrejserne, ledede paa en fornuftig Maade, kunne være et vigtigt Led — teknisk som socialt — i Husmandsbrugets og dermed ogsaa i vort hele Landbrugs Fremgang. — Om Trangen til Husmandsbrugenes Forøgelse er det vanskeligt at sige noget bestemt, men en Kendsgjærning er det, at de allerfleste yngre Arbejds mænd stræbe efter at kunne holde en Ko, ofte ved købt Foder og lejet Græs, og det er derfor sandsynligt,

at lidt lettere Adgang til Jord vilde blive benyttet, hvis den var til Stede.

Fra Bornholm. Her er stor Misfornøjelse med Smørnoteringsudvalgets Noteringer, og den Maade hvorpaa Smørhandelen i det Hele taget foregaar, idet de fleste Mejerier sælge efter en fast Pris over Notering for et Aar, uden at der tages tilbørligt Hensyn til Kvalitet. Denne Overpris stiger Aar for Aar, ja man kan i den sidste Tid næsten sige med hver Maaned; et Mejeri, der for 6 à 8 Aar siden var meget veltilfreds med en Pris, der svarede til Topnotering eller højst 1 à 2 Øre over og endda faa Prisen betydelig reduceret, saasnart Smørret havde blot ubetydelige Fejl, kan nu let opnaa 7 Øre over Topnotering, at sige naar det ikke er bundet ved Kontrakt fra Efteraaret, ja det gaar saa vidt, at her nu bydes 10 Øre over Topnotering for de bedre Mærker, og endda skal der være store Smørfejl for at foranledige Afdrag i Prisen; uheldigvis for Producenterne have de fleste Mejerier bundet sig ved Kontrakter fra Efteraaret til betydelig lavere Overpris. Det ser lidt underlig og for os Lægmænd mærkværdig ud, at et samvittighedsfuldt Udvalg af Grosserersocietetet noterer som højeste Pris for extrafint Smør en Pris, som er 4 à 10 Kr. lavere end den Pris, ethvert nogenlunde veldrevent Mejeri opnaar, foruden at Kjøberens betaler Fragt og andre Omkostninger, og især at Noteringen er saaledes, at de, der solgte Produktionen fra Efteraaret af, nu kunde opnaa ca. 4 Øre pr. Pd. mere naar de ikke vare bundne, altsaa kun nogle Maaned senere; denne Noteringsmaade er saameget mere uheldig for ikke at sige uforsvarlig, som næsten alle Kontrakter, ikke alene mellem Kjøber og Sælger af Smør, men imellem Mælkelleverandører og Mejerier, og Lønningsforholdene med Mejeristerne, almindelig er sat i Forhold til hvad der opnaas over Notering, saa det overalt foranlediger Misforhold, hvorved navnlig Smørhandlerne tage Profiten paa os Producenters Bekostning. Den nu almindelige Maade at sælge Produktionen ved Aarskontrakter, medfører endda en anden uheldig Side og det er muligvis den der skader det danske Landbrug mest, den nemlig, at der er langt mindre Interesse hos Producenterne til at producere bedste Varer, idet de angaaende Prisen